

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Pacis Westphalicæ Publica

Oder Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte

worinnen enthalten, was vom Jahr 1643. biß in den Monath October Anno 1645. zwischen Jhro Römisch-Käyserlichen Majestät, dann den Beyden Cronen Franckreich und Schweden, ingleichen des Heiligen Römischen Reichs Chur-Fürsten, Fürsten und Ständen, zu Oßnabrück und Münster gehandelt worden

Meiern, Johann Gottfried von

Hannover, 1734

VD18 90103084

§.LXV. Das Frantzösische Circular- und Neben-Schreiben an den Deputations-Convent zu Franckfurt wird refutiret: Holländische Übersetzung solcher Refutation in formalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51787](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51787)

1644. modiret werden möchten, wann nur dem andern Theil der Friede im Herzen und 1644. Gemüth so ernstlich angelegen ist, als sich derselbe äußerlich dessen berühren thut. Junius. Junius.

Seynd und verbleiben deiner Andacht mit Kayserlichen Gnaden und allem Guten wohl beygethan, Geben in unserer Stadt Wien, den vierzehenden Junii Anno 1644. Unserer Reiche, des Römischen im achten, des Hungarischen im neunzehenden, und des Böhmischen im siebenzehenden.

FERDINAND.

Vt. Ferdinand Graf Kurz.

Ad Mandatum Sac. Cæs.
Majestatis proprium.

Johann Söldner.

§. LXV.

Das Französische Circular- und Schreiben: Schreibe- benandenDe.

Nicht nur aber wurde solches Französische Circulare öffentlich auf vorgedachte Weise verworffen; Sondern es kamen auch von privatis, Anmerckungen

dagegen, an das Licht, unter denen die folgende, wegen vieler in sich fassenden notablen Punkten, conservirt zu werden verdient.

putations-
Convent zu
Frankfurt
wird wider-
legt.

Formalia sol-
cher Refuta-
tions-
Schrifte.

Vriendelyke Vermaninge aen de Ambassadeuren van Vranckryck, de welke gesonden sijn tot Verhandeling van de Munsterse Vrede, Ofte

Aenmerckingen van N. N. over de ghesonden Missiven, welke deselve Legaten van Vranckryck aen de Vorsten des Roomschen Rycks ende aen de Franckfortse Vergaderinge gheschreven hebben. Gedruckt na de Latynsche Copye, Anno MDCXLV.

Vriendelycke Vermaninge aen de afgesondene Franse Ambassaden, over de Verhandeling van de voorgenomen Munsterse Vrede.

Doorluchtige en Hoogh-achtbare Heeren.

Ick en wille niet verbergen nochte ontkennen onlangs in de U. E. afghesonde Brieven naer de Franckfortse Vergaderinge, U. E. seer en ten hoogsten gheyvert te hebben, weghens de sacken en omstandigheden van de Protestantsche Religie, ghelyck sy-Luyden daer heymelyck Vermaninge of doen; Maer op dat ick my in soo eene Sacke van groote Ghevolge en Gewichte niet geveynsdelycken en ghedrage, soo sal ick vrymoedelycken uyt spreken, dat men hadde kunnen met meerder beleyt ende voorzichtigheyt en geneghenheyt aen onse zyde betoont hebben, want om de Waerheyt te segghen, waer toe diende sodanigen trompet opgeblasen, om haer die slieden op te wecken, de welke wy van herten wensten te mooden in Slaep lyven, waer toe de smadighe en lasterlycke woorden, als mede de dreyghementen teghens het Huys van Oosten-ryck, als oock op den Persoon van den Keyser en syne Weerdigheyt, ten zy dan, syne Majesteyt op sodanige Wyse baerlycker blycken mooghe, het welke niet alleenlyck hadde behooren bedeckt ghebleven te hebben; maer oock ware hoogh-noodigh geweest, een seer haestige Verfoeninge te verschaffen; het welke U. E. tot Munster verdachtelyck ghenoech tot noch toe gedaen haddet: ja soo seer, dat die van Spanjen selves hier toe genoeghsaem scheenen geneyght te wesen. Waer toe is doch daer en boven in dese missive mentie ghemackt van de Passausse handelinge, dan alleenlyck, dat ghy lieden met u eygene

1644.
Junius.

eygene Wapenen mochtet om komen? Dewyl doch in 't 7. Artyckel ver-
klaert werdt, dat de Vorsten des Rycks, hebbende eenig verbandt met Vrank-
ryck ingegaen, wilden 't selve affeggen.

1644.
Junius.

Ende wederom in 't 9. Artyckel, dat de saken ende handelinge van het
selvige Ryck geenfins den Konink van Vrankryk aen en gaen; wistet U. E.
gants niet, dat dese saken in 't minste niet en konden gheroert werden son-
der openbare en alghemeyne offensie der Rooms-geinden, als mede der
gener, de welcke Vrankryck heeft ghepooght met groote beloften tot
sich te trecken en te bewegen.

Waer toe de Vreede van Praghe soo mercklyck verworpen, als om den
Cheur-Sax en Brandenborger sijntheit aen te doen, de welcke men had-
de behooren met alle beleeftheit te verbinden. Tot wat eynde en oog-
merck zyn geschiet de bestraffinghen in de Cheur-Vorstelycke verghade-
ringhe, in de verdeylinge van 't Ryck? als alleen, om dien haet ten hoogh-
sten te verwecken: want soo U. E. meent, dat de Duytse Vorsten in haer
Generousheyt verbaest en verschrickt zyn, soo dwalen wy 't eenemal, of-
te worden bedrogen: ick kenne hare groot-hartigheyt, de welcke sy niet
wel van uwen Koningh kunnen vertragen, gelyck sy in 't openbaer
bekennen.

Waer toe voorby gegaen den Hertog van Nieuburg in de saken van
den Palts-Graeff, als alleen om den Beyer-Vorst en Keurvorst van Ceulen
van U. L. te vervreemden, en den Keyser aen te hanghen. Dewyl sie
sien den voorspoet en teghenspoet van haer huysen, en macht aen syn ty-
ranny te hangen?

Waer toe dient oock te vergheten al, watter tusschen beyden ghepasseert is,
als alleen om voor al de werelt bekent te macken de Goedaerdigheyt van
den Keyser, dewyl tot Regensburg Anno 1644. met onderschryvingh van
de Ryckx-Gedeputeerden deser aller ghepasseerde saken vergetenheyt toe-
ghelstien, en aen yder tydt ghegheven is, dat men soude komen tot die
voorgenomene Condition, welcke de Brunswyckse Vorsten gedaen en ge-
handelt hebben. Waer toe vorder met onwil en tegen-sin ingegeven se-
kere requesten, welcke eenige van de onse inghegeven hadden aen die van
Vrankryck, als op dat wy nu als met de schouderen aengesien, en veyn-
fende als van een vreemde beschirminge mochten aengesien zyn, en om
alle suspitie te voorkomen, dese U. E. brieven nevens andere verdacht
te macken?

Waer toe is eyndelyck den gulde Bulle en andere hare Ryckx-Heylig-
heydt, als om de Superioriteyt te betoonen, 't welcke tot onse intent seer
schadelyck is?

U. E. sal ghelieven my ten besten te nemen, soo ick uyt een suyver ghe-
moedt verclare 't ghene ick sie, gevoele en bevinde: Want als men han-
delt van de ghenefinge van een scherpe sieckte, ghelykerwils dese is, soo
en moet men geenfins hare toefallen verschwyghen, op dat in 't beginde
remedie daer toe mooge geapliceert werden; ende derhalven hebbe ick
met voorsichtigheyt waer genomen 't gene omtrent de materie, forme en
styl van dese voorghenomede brieven, soo in 't general, als particulier,
ofte van de onse, ofte van andere gheseyt mochte werden, welckers kort
begrypelycke aenteyckeninghen ick met een overloopende penne hier by
voege, op dat, soo misschien de Vergaderinghe hier op antwoord geve, ha-
re tegenworpingen haestelyck moogen beantwort worden: Want in alle

1644. uytstellinghe gevaer is, dewyle soo eenigh quaet van U. E. inghenomen
 Junius. zynde, veroudert, 't selvige qualyck kan uytgeroeyt werden; ick hebbe
 de eygen namen van die daer af mentie macken, met onbekende tytelen
 genoteert, soo deselve in vreemde handen quamen te vallen, soude de laet-
 ste dwalinge erger zyn dan de eerste: Zoo dese geheymenissen, als die van
 het Ryck noyt tot U. E. handen gekomen mochten wesen, soo moocht ghy
 lieden u beraden met JOANNES ADLERUS SALVIUS, den seer ervaren onder-
 soecker van de Hoochduyts gepasseerde handelingen.

1644.
 Junius.

Ick hebbe verscheyden malen ondersoekinghe gedaen, om myn gemoedt
 aen U. E. te openbaren; 't welke, gelyck ick verhoope, ghy lieden myne
 onhofflyckheyt niet en sult toeschryven: Want het by de Rycks-Vorsten
 somtyts wel, en somtyts qualyck genomen wort. Geschreven tot Frank-
 fort aen den Meyn den X. Junii 1644. naer den ouden styl.

Opmerkingen over de Brieven, welke de Legaten van Vranckryck tot
 Munster, aen des H. Rooms Ryks-Vorsten ende de Frankfortse Vergade-
 ringe geschreven hebben, den 26. April. 1644.

I.

Gelyckelyck hebben soo Evangelische als Roomsch ghefinde gheargueert
 over 't opschrift *A Messieurs Messieurs les Electeurs, Princes & Estats du saint
 Empire*. Het welke aen seer weynige van sulcken groote Vergaderinge
 hare Weerdigheyt heeft gescheenen genoegh ghedaen te wesen; om die-
 wille, dat het woort *Messieurs* doorgaens in Vranckryck aen de alderge-
 ringste Magistraet aldaer toegeschreven wert. Weshalven oock de vrye
 Republycke van de Nederlanders sulcken Tytel niet angenaem geweest en
 is, de welke van U. E. haer toegeschreven was: soo dat ghy lieden in dier
 voegen syt gedwongen geweest te schryven *Aux Messieurs, &c.* Welcke
 onlangs voorgevalle verbetering, van sulx U. E. niet gedachtig synde, hebt
 de selve faute gecommiteert, insonderheyt in den boesem van het H. Roomse
 Ryck, welckers, hoe groot hare weerdigheyt zy, hebben soo wel oude als
 nieuwe Schryvers verklaert, van het welke U. E. die in alles genoegsaem
 ervaren zyt, geenfins kunt onwetende zyn.

II.

Die daerenboven U. E. ende onse partyen toegedaen zyn, verwonderen
 haer ten hooghsten, dat desen Tytel niet gebruyckt en was; Aldereerwaer-
 dighste, Doorluchtichste en Hooghghhebooren Vorsten, nochte en konden
 niet verstaen de oorfaeck van de veranderde Tytel, ten zy U. E. in
 hare Brieven, gelyck in Kleedingen de veranderinge der Francoysen toe-
 gedaen waert, ende alsoo de veelvoudige onstantvastigheyt daer door be-
 tuygen wildet.

III.

Men en gedoghde niet, dat U. E. aen de Vergaderinge haddet een sin-
 gulieren Brief geschreven, de welke ghy lieden in't besonder, aen des
 Rycks Vorsten geschreven hebt, behalven oock, soo en wert de eere niet
 bewaert, (daer op men in Duytslant seer naeuwe acht moet nemen) hier
 op volghde dat U. E. soo grooten vertrouwen aen dese vergaderinge niet
 en haddet, als wel behoorde gedaen te zyn, ten zy sy elders van geleende
 stemmen haere sacken hadden willen voorlien, 't welke dese vergaderinge
 ondragelyck te lyden scheen, en oorfaeck gaf op yder naeuw acht te slaen:
 de meyning en antwoord te ondersoecken, als mede de Kracht deser Brie-
 ven, by de particuliere in alle manieren te vernietigen.

IV.

1644
Junius.

IV.

1644
Junius.

Eenige hoorende noemen den Koninck van Vranckryck, met den Tijtel van den *Aldergrootsten*, hebben de selve ofte veracht ofte uytgelachen, op desen Tijtel schimpelycken spottende, soo ten aensien van syn geringen ouderdom, als meede en vergelyckenisse mackende met de aldergrootste Keyfers, * de welcke, na dat zy Vranckryck onder haer gebracht hadden, syn met de naem *de Grootte* te vreden gewest, ofte siende op eenige die van minder qualiteyt geweest syn, als oock op eenige die groote wreetheyt tegen de Christenen gebruyckt hebben, de welcke oock Maximi, ofte *de Aldergrootste* genoemt wierden.

* Carolus de Groot, Otto de Groot, Vakerius de Aldergrootste, &c.

V.

Om desen (in top getrocken) Tijtel staende te houden, wiert gefeyt, dat men heeft van soo groote overwinningen, Ryckdommen en machten van desen Koning, niet ghelyck als de sake soo overvloedigh is: maer pochende, ende als van dien roemenden Soldaet by *Plantus* gesproken; soodanighe schimpereyen voor vallende, hebben B. B. ende ick selve niet gefweegen, hebben derhalven daer op terstont geantwoort; dat onder desen Koningh, hoe wel noch klein en jong van jaren zynde, die over trefflycke Victorie, by de Stadt Rocroy hem 't huys gebracht is: sy daerentegen hebben terstont ons voorgeworpen, die seer ellendighe Nederlage by Nortlingen, de welcke soo veel (so sy seyden) boven de andere verwinninge moet geprefereert werden, dat in de slach van Rocroy meer Francoysen, als Spanjaerts verschlagen syn geweest, ende 't welke dient toteen eeuwige memorie voor de nakomelingen, de overwonnene hebben op de selvige plaetse, met gewapender handt, de overwinnaers gedwonnen tot contracten en verbonden, die nooyt meer ghehoort zyn: Maer in de slach van Nortlingen, is naeulycks een van de Vyanden, die teghen de Franschen vochten, doodt gheslaghen, alsoo de Francoysen hare kans niet in de handen, maer in de voeten stelden; wy konden qualyck van dese tegenstriblingen ontslagen werden: doch D. D. als scheytsman, die sich tusschen beyde stelde, aldus uyt gesproken heeft: hoe wel toegelien wert dat soodanige poccheryen, op vaste voeten staen; echter islet weynich ten proposte, dat deselvige in dese Briefsen gementioneert werden, dewyle van hare Manhaftigheyt geen questie gemoveert en is; ende 't welke het erghste is, dat het tot groote verachtlinge van het gantsche Ryck gheschiet: want ghy lieden uyt sulcke pompeusheydt niet anders en troeckt, als dat de Duytsche Vorsten, sonder sulcken borge, als den Koninck van Vranckryck is, niet en konde wesen, maer dat hy, te weten den Koninck selve, hare ofte der Duytsche Vorsten hulpe niet van noden en hadde. Met welcke woorden duytylyck te kennen ghegeven wert, de seer naeuwe Heerschappye over de Duytsche Vorsten, de welcke den Koninck als tot dienaers en Tributarijssen maeckte, van syne groote Mogenthey.

VI.

Weynige verstonden dese maniere van spreecken (daer en is gheen swaerder beraetslaginge, als wanneer men van materie van Staet ende van de goederen der Fortuyne handelt) doch gheloofden, dat U. E. mer op het Rymken *Gravior & Brevior*, als op den syn van de sake, gesien heeft, de wyle men andersins langen tydt moet beraetslagen, over 't geene, eens moet resolutie genomen werden (ghelyck men in de hooge Schoolen leert)

ende

1644.
Junius.

ende men daer toe met langhsaemheynt moet komen, in faken, welke naderhant geen plaetse van berouw en laten; Ick hebbe betoont, dat dese maniere van spreekken wat scherp steckende is, ende hebbe 't selvige willen met exempelen bevestigen, maer seer qualyck, om dies wille dat men begeerigh is om te hebben, meer de suyverheynt van U. E. meyninge, als van de woorden, ende sy voelen ende mercken wel, de steckelinge daer af: maer en pryfen die niet.

1644.
Junius.

VII.

Het is voor al de weerelt bekennt, ende en kan niet geloochent werden, dat het beginfel van een wydtloopigen Brief, geschreven, aen een der Rycks Vorsten, seer schimpelycken is, alwaer ghy lieden stelt, dattet yder bekennt is, als dat Vranckryck seer vierichlycken de Vrede is begeerende, ende vyf gheheele jaren daer op toegheleyt heeft, welcken tydt gheexpireert synde, de Vorsten van het Huys van Oostenryck hebben willen de selvige linie trecken. Het en is ons niet seer vorderlyck geweest, dat de ghene, de welke in dese Franckfortse vergaderinge gedeputeert syn, oock mede byna alle in de laeste Regensburghse handelinghe tegenwoordich gheweest zyn, allwaer sy bekenen doen gerefidereert te hebben, ende dat in de Brieven van de Kroon Schweden, naer alle afgeleyde swaricheden, aengaende het vrygeley; dat alleen Vranckryck heeft begeert, veranderinge van plaetse, de welke nochtans naer hare verkiesinghe om de Generale Vrede te verhandelen, daer toe eerst van haer gedestineert is geweest; ende dat soo hertneckelyck, dat men hare begeerte heeft moeten toe staen, op dat Vranckryck hier door gene oorfacke en name, om der aler over-eenstemminge om verre te stooten, uyt vvelcke veranderinghe van plaetsen, is ontsaen de veranderinghe van vrygeleyde te verschaffen: voeghen daerenboven noch by, dat ghedurende de vergaderinge tot Regensburgh, haere hart aendringhende Brieven, in dese Vrede-handelinghe, by uvven Koninck soo geringh zyn geacht geveest, dat hy door *Bottelier* eene van syne Secretarissen, heeft deselvige doen smadelycken daer op antvvoorden, even als of de Keyferlycke Rycks vergaderinghe aen den Koninck schrivende, haer selven al te veel hadden laeten voorstaen, vvaer over FRANCISCUS syn voorganger hadde te vvege gebracht, dat men hem soude excuseeren, vveghens het inghegane verbondt met de Mahometanen; vvant sy seyden, dat in dit antvvoort van den Geheimfchryver, geobserveert vwaren eenige saken, vvaer door hy synen Koninck stelde, boven de Monarchen van de geheele vveerelt, oock niemand uytgesondert synde: vvelcke voetstappen U. E. volgende, noemt uvven Koninck *Den Aldergrootsten der Koninghen*, ten aensien van de Rycks vergaderinghe, uyt vvelckers Schriften blyckt, dat den Keyfer SIGISMUNDUS, in't midden van den Raedt tot Parys, in regenvvoordicheyt van syne Rycks officieren, Rechten ingestelt heeft, Ridders gemacht, Wetten gegeven, met het hooghste aensien dat in Vranckryck konde vvesen.

VIII.

De andre Laster-redenen over de vorderinghe van de Vrede-handelinghe, vvissten sy te halen van de Franfen, uyt secker Boeck geintituleert: *Amici ad Amicum*, ofte antvvoort van den eenen vrient aen den anderen geschreven, vvegens de 't samen handelinghe van de vrede, vvaer in sy meenen te bevvyfen door de dagelijckse voorghefallen saeken, dat Vranckrijck en Schweden ghevvorstelt hebben tegen de Hamburgse handelingen, het vvelcke den Koninck van Denemarcken, niet kunnende langer bedeckt houden, den haet van die beijde op zich soude gehaelt hebben: hier door is gesprootten de

1644.
Junius.

de oorfaeck des quaets, ende het ongelyck van verachte auctoriteyt; dit is het oordeel van dese vergaderde, het welcke meer na de maniere der Rechtsgeleerde is, als der politycke; maer wort mede gewach ghemaecht, dat U. E. de reyfe niet en hebrt genoomen regel recht op Munster, doch zyt by de Hollanders eenighen tyt gebleven, jaer over de 5. maanden aldaer verflaten hebrt, om den oorloghe teghens het Huys van Oostenryck, weeder op te stoocken ende te doen continueeren, ende dat met ghemaecte verbonden ende conditien, de welcke openbaer in druck zyn uyt gegaen, terwylen de Keyferse en Spaense Ambassadeurs U. E. met groot gedult verwachteden, de welcke door weenen en huylen, van de Christenen daer toe gedreven wierden, gelyckerwys nu over de seven jaren al geschiet is, dewyle sy tesamen met des Paus Legaet tot Keulen vertoofden; ende ghy lieden als Middelaers van dese Vrede ghedurigh aengeport wierdet, soo door haere Oratooren, de welcke tot Parys haere residentie hadden, als meede door veele Brieven, op dat de faecke haeren voortganck mochte hebben: daer wort mede gefeyt, dat den *Cardinael ROSETUS* uyt Vranckryck is gehouden, om weder de fake te moogen dralende houden, daer hy nochtans al gereet is geweest in syne faken; gelyck als of de weerlste faken overall na't goet vinden van Vranckryck moesten ghedirigeert werden; hier by voegen de scherpe oordeelaers, dat U. E. de Portugiesen, ende die van Cataloonien, ghelyck als rechte beletfels tot de vrede, mede met u gebracht soudet hebben, ende tot dien eynde, op dien tydt als men de verhandelingen soude beginnen, soo soude de Kroone van Vranckryck, den Schweed in Dennemarcken, den Tarter in Poolen, *RAGOTSKI* in Hongeren, ende byna den Turck in Duytsland ghedreven hebben; dit laetste ontkenden wy stantvastelycken, ende berichteden haer van openbare lasteringhen, doch onse twist-reden wiert seer gemindert, siende de verbonden ende bevestighde Contracten, door de Franse gemackt om foodanighe scheuringen te verwecken, het welcke wy achteden, dat nooyt en hadde behoort (als streckende tot grooten nadeele) in handen van 't gemeyne volck te komen, ofte ooyt gedruickt te werden. Eyndelick betoonden dese berispers, dat U. E. volmacht een oneyndelycke ofte ontelbare personen hingh; in welckers wil alle de macht, de welcke u gegeven was, bestonde, soo dat ment geen volmacht, maer wel een allmacht mogte genoemt hebben, om dat self de Nakomelingen hier in haere macht soudet hebben, soo veel dan, ende verscheyden Religien, die uyt de Franse Confederatien, als mede uyt U. E. procuratien tot Munster geroepen zyn, soude gants wonderlyck wesen, dat noch indifferent alle Rycks-Vorsten en Staaten tot u geroepen zyn, ende de selvighe wilde den Fransmann niet anders als een Henne syne Kuyckens versamelen, uyt welckers mengelmoes en samenroepinge, van soo veel verscheyden Hoofden en Humeuren, niet anders als een openbare beroerte ende tumult soude voortkoomen, de welcke de gemeyne ruste der Christenen, niet soo seer voorderyck, als wel ten hoogsten schadelyck soude wesen.

IX.

Daer wiert sterck gefeyt, dat het desseyen des Keyfers ende des Konincks van Spanjen niet nagevolgt en was, gelyckerwys ghy lieden wildet stoutelyck staende houden, 't welcke niet alleen geloochent ende 't eenemaal ontkent: maer oock gants contrarie getuycht wiert; welcke getuygenisse sy geloofden, dat men meer moeste, als die van U. E. toestaen.

X.

Ende soo allenskens voerder gaende, zyn sy op dat punt ghekomen, alwaer U. E. bewyft terstont uyt den Haghe naer Munster getrocken te wesen,

1644.
Junius.

wesen, over welk woort sy voorts langen ryt bleven steecken; ende, gelyck ick geloove, noch souden op staen blyven, ten zy uyt boertigheyt T. T. geleyd hadde, dat gy lieden in den gantsen Brief op de wyse der poeten gesproken hebt, gelyck als bleeck uyt den rym ende befondere maniere van schryven.

1644.
Junius.

XI.

Dat men U. E. op lecht, dat ghy lieden de Hoochmoogende Heeren Staten op u syde getrocken hebt, sal mogelyck de Hollandische volkeren niet aengenaem wesen; de welke in alles haer eygen selfs, ende vry willen vvesen; ende alle haeren roem boven alle andre Natien draghen over de vryheyt. Soo vvorter geoordeelt van die geene, die haer te recht kennen, ende Ul. lief hebben, ende alsoo hebt ghy haere sinnen kunnen onderkruppen, de vvelcke vvel strecken tot Bondghenoofschap: maer niet tot dienstbaerheyt, ende de vvelcke haer seer noode voegen onder den raedt van Uytheemfche.

XII.

Doch dat de Hollanders, gelyck als ghy lieden meynt, eerstdaegs de reyse sullen aennemen naer Munster, dat doct ons afstaen van die voorighe bedenckinge: maer devvyle vvy sien, dat sy noch geen gereetschap en macken, soo sullen vvy lichtelyck moeten gelooven, dat men ons vvyts maect, dat sulcks slechts geschreven mochte vverden, ende geenfins in 't vverck gestelt, soo dat het slechts sal strecken om de lichtgheloovighe te bedriegen; anderfins soo soude dat vvoordecken *eerstaegs* van de selve nature syn, als dat vvoort *terstont*; vvaer op vvy een vveynigh te vooren een Kluchtighe uytlegginge deden.

XIII.

Hier volgt nu een grooten Wensch: die U. E. met dese vvoorden doet; *Och of de Keyferse dien wech wilden volgen ende in 't selfde spoor treden: vvelcken vvenfch der liefden eenige pryfen, ende vveder by sommighe veracht vvoort; andere macken een distinctie in de vvoorden. Die gheene, die den mensch aennemen ofte voor goedt houden, gebruycken dese vvoorden en seggen; Och of de Keyferse hadden waer genomen, als Vranckryck niet en heeft versuynt de occasie om Meester in Duytslandt te worden; ende daer toe alles in roer ghestelt heeft; och of de Keyferse de Koninginne Moeder MARIA de MEDICES, ende des Konincks van Vranckrycks Broeder, als sy hulpe begeerden tegen de tyrannye RICHELIEU, niet en hadden geveeygert, gelyck die van Vranckryck hebben seer veele uytheemse tegen 't Keyfer-ryck vervveekt, ende dat om 't selfde te bederven en uyt te roeyen. Och of de Keyferfche, tervvylen alles in 't Keyfer-ryck in fleur stondt, en Vranckryck door Burgerlycke oorlogen (ten tyden als haeren jongen Koninck ghestorven vvas) in syn verderf loopende, soo sy ten minsten hadden vwillen beletten het volck aen te nemen tegen denselven Koninck, ofte anderfins den Grave van Scombergh niet tot assistentie van denselven Koninck ghesonden hadden; tegenvvoordigh soo soude het H. Roomsche Ryck staen bloeyen in de beste fleur: ende soo veel kleyne Koningen en souden met de veders van den Arent niet verciert zyn:*

Die geene nu die U. E. Wensch vervverpen, die seggen opentlyck, verre moet het daer van daen zyn, dat vvy eenichfins in de voetstappen van die van Vranckryck souden treden, de vvelcke soo seer verre van de vrede, als het Aerdryck van den Hemel is, af zyn. Wy moeten en vwillen in goeder trouwen ende met een sinceer gemoedt na de vrede trachten, ende dat niet met bedrieglycke ende geveynfde vvoorden ofte stricken arglistelycken ghestelt, om vveder nieuwe tvvedracht in 't Roomse Ryck te vervveeken;

't sal

1644.
Junius.

't sal noch veel beter vvesen, seggen sy, mit verlies van eenich goet ghe-
luck, de Hooghduytsē trouwve te bevaren, als na de vvyse van Vranckryck
door foodanighe muytēre yet te bekoomen, ende van alle Religie af te staen,
voor soo vveynich vvinste, alffer door de vrede-handelinghe soude bekoo-
men vverden.

1644.
Junius.

Nu die gheene, die een distinctie tusschen beyden macken, vveten der
Fransoysen saken tvveevoudigh af de deylen; vvelckers eerste deel sy ver-
feckeren dat men hadde kunnen aenhangen sonder te quetsen de Eere der
Keyfersche; gevvelt met gevvelt; aenvallen met aenvallen; consideratien
met consideratien tydelyck vergeldende; maer dat men moeste vvycken van
de tvvede partye des vorgestelden middels, te vveten alvvaer men van de vva-
re ende vvetelycke begeerte tot de vrede afvvyckt, als men flechs het mom-
aensicht van 't selve toont, onder vvelck de toestellinghe van den oorloogh
als in een *Trojaens Peert* (schoon dat het de vrede brengende *Pallas* toegeey-
gent is) vryelyck mochte schuylen.

XIV.

Naer dat sy het voorgaende uytgeleyt hebben, soo zyn sy gekoomen en-
de gevallen op dese vvoorden:

Waer zyn sy, om vvelckers saken den oorloch ten principale aengevan-
gen is ende geluckelyck gevoert? vvaer zyn die stemmen, de vvelcke be-
geeren een absolute vergetenheyt van voorgaende gepasseerde saken? ende
't geene sich nu self opdoet, te vveten: de gelegentheyt om het Keyferdom
te herstellen? Ick seyde dat U. E. alhier na de vvyse van *Cicero* uytspreekt;
maer daer vvas eenen, de vvelcke antvvoort gaf, niet uyt *Cicero*: maer van
eenen *Johannes Dispoterius* Ninevyt, afgeleent onder dese regel, soo de
vfrage geschiet door het vvoordecken: *Waer zyn sy*, vvaer door eenighe vvier-
dengheoffenceert; om diesvville dat ghylieden met haer, als met *Gramma-
tici* ende *Rudimentarii* handeldet, ende seyde een ander, het en is geen vvon-
der, sy doen soo veel sy kunnen, op dat sy ons leeren declineeren; maer
voegde daer eenen derden by, sy leeren ons niet *Conjugeeren*; vvant sy
brengen alle oorsaek by tot *Divisie* en scheidinge, soo onder ons als met
den Keyfer; maer dese boertereyen latende varen, sy hebben ernstelyck acht
genoomen op dese vvoorden, dat de ghelegentheyt van 't Duytsē Ryck niet
en moeste vveder opgeruft, maer hermaeckt ende vernieuwvet vverden.
Ergo seyden sy, die van Vranckryck begeeren een nieuuv Keyfer-Ryck,
vvillende inbrengen een nieuuvv gedaente ende nieuuvv materie; trach-
tende selfs de geleyde fundamenten om ver te stooten, ende niets van 't gee-
ne voor desen gevveeft is te bevaren; ende hebben doen op dese vfrage:
Waer zyn sy, om wiens wille den oorlooghe eerst aengevangen is? aldus geantvvoort;
dat U. E. qualyck soudet booden vinden kunnen, die uvve Brieven aen haer
bestellen souden vvillen, ende daerom in de schuyt van *Charon* 't zeyl gaen,
om te koomen by den *Palatinaer* *FREDERICUS*, *Beiblehem Gabor*, *ERNE-
STUS* den *Grave* van *Mansfelt*, den *Hertogh* *CHRISTIAN* van *Brunschwyck*,
GUSTAVUS *Koninck* van *Schweeden*; *BERNARDUS* *overste* der *Wymerfche*,
ende verscheyden andere, die uyt het graf souden roepen, dat sy de vva-
penen eer voor Vranckryck hebben aengenoomen, als dat die van Vranck-
ryck voor haer deselve souden aenghevoert hebben; dat nu alleen de *Land-
Gravin* van *Hessen* overich is, de vvelcke door den troon van Vranckryck
kan gestut en tegen gehouden vverden, ende dat door U. E. de vvelcke de
dienaers daer van zyt. Dat oock niet dese *Landt-Gravin* (de vvelcke jaer-
lycks van U. E. *Pensioen* ontfangt) door hare gesanten tot *Munster* ver-
scheenen en is; vvaer toe seggen sy, roept men dan met sulcken gevvelt

1644.
Junius.

over andere? waer toe schrift men 't den Keyfer toe, dat de Hesse daer niet en compareeren? met de welke sy openbare oorloogh voeren: wat klaeght men over de Franckfortse vergaderinge, in de welke de Landt-Gravin niet een Gedeputeerde tegenwoordigh heeft? wat verstaet men eyndelyck dat men door dese woorden: *daer en is van alle ende van yder geen Ambassadeur*: yder der Rycks Vorsten mede aenvalt om tot desen Rycksdagh te koomen; aen welke self die van den Keyfer niet gehouden zyn, ja dat meer is, daer is verscheyden malen declaratie gedaen aen yder in 't bezonder; ende is elck in 't bezonder de vryheyt gegeven om tot Munster te trecken; ende met wat fatsoen kunnen de Franche yet aen de nytheemse, ende de vreemde natien verwyten, ghelyck als daer zyn de Rycks-Vorsten, ton respect van haer luyden, ende dat over het uytstellen ende vertoeven om de reyse tot Munster te vorderen, dewyle noch niemant van die in haer verbond-genootschap zyn, aldaer vershynt; gelyckerwys als daer zyn de Hollantse volkeren, de Hesse, Mantuanen ende andere, de welke sy soo bepaeldelyck als onbepaeldelyck in hare procuratien ghestelt hebben; waer uyt seer licht ghespeurt wert, dat die heftighe oratooren door haren scherpen styl yet mochten foecken, waer door sy weder nieuwe oorsaek tot den oorlooghe op te blasen vinden.

1644.
Junius.

XV.

Door dese consideratien onderdrucken sy de soetigheyt ende eyghenaert van u redenen; doch ick vermane u lieden alhier vriendelycken, ende geve te kennen, dat onse Euangelische her seer qualyck genoomen hebben, dat U. E. de Franche voor de Schweden in uwe Brieven stelt, ende dat daerom te meer, dat de Schweden van haer eyghen selven schryvende, nooyt tot sulcke onbeleeftheyt gekoomen zyn, ey lieve doch, dat sy dan afftaen van meer te dencken, dat sy soo hoogh-hertich zyn, want ick kenne de Sweden wel, ende hebbe haer dickwils hooren van dese faken qualyck sprecken, als oock andere, die veel in de Historien gelesen hadden, die verhaelden, dat de Franse dickwils van de Gotten zyn verstroyt en verwonnen gheweest; maer noyt de Gotten van de Franse.

Het geene weynigh laegher staet van het Momaensicht wech te nemen, dat is het beste van allen, ende wel te recht: want de Hooghduytschen hatten ten alderhooghsten de vermomde Ambassadeuren; gelyckerwys als zy bevonden hebben te wesen *Anno MDCXXX*. den Heere *Bruilard de Leon* ende *Vader Josephus* den voornaemsten Drost van Richelieu, de welke te gelyck, en op een tyt, uyt een Fonteyn tegen 't Gebodt des Heeren, zoet en bitter water, dat is oorloogh en vrede, wiste te doen vloeyen: maer florpste dit seer hert in de groote kolck, en seer snel vloeyende riviere; ende het soude wenschelyck geweest zyn, dat de Legaten van Vranckryck eerst hier toe gekoomen hadden: Dit is haere uytpraacke: ik daerentwegen, soo ick hadde geloof, dat ghy lieden van 't momaensicht weg te doen haddet ernstelycken gesproocken, ick soude haer seer tegen gesproocken hebben: want wat sal haer overich wesen het momaensicht afgeleyt hebbende, ende het blancketsel wech gedaen zynde; als een leelicke naectheyt door die verwen vol rimpelen en uytghebeten zynde; ofte het hadde hooren noyt begonnen gheweest te zyn, ofte men hadde moeten tot den cynde toe daerin persevereren; want die verbonts-handelingen, de welke waerlycks sonder naem zyn, hoe wel sy int-begin zyn geschiet met volle wille, naderhant soo geschieden de selvighe uyt noodtdwangh; jae selfs alhoewel U. E. mentie maect van 't momaensicht wech te nemen, ghy lieden 't selve op een nieuw weder aentreckt, ende dese nieuwe toetsel vorder strecke

1644.
Junius.

strecke tot grooter vyandschap en bedroch: soude nochtans veel beter ge-
weeft zyn, t' eenemaal van dese manier van doen en schryven af te laten:

1644.
Junius.

XVI.

Sy voegen daer en booven hier noch by 't gheene van U.E. gheschreven is, dat Vranckryck altyt in 't oogh gehadt heeft, ende sich voorgehouden heeft, ja stantvastelyck beweert heeft; dat dese krygen en oorlooghen, daer de Christenen soo lange ende ellendighlyck mede gequelt zyn, van dat Hooft punt ghesprooten zyn; dat nochte de Staten van 't Ryck haere behoerlycke eere gegeven is, nochte haere Privilegien bewaert zyn, jae oock dat eenige haere Domeynen ende selfs de liberteyt des lichams ontnoomen is geweest: van welckers besluytinghen sy yder deel aldus stellen: ten blyckt uyt geen wetten, statuten, nochte jaerlycke verhandelingsen des Roomsche Rycks, dat de Franfen zyn gestelt geweest tot beschermers van de Duytse vryheyt: Maer in tegendeel is hare tusschen-kominghe wegens de Duytse liberteyt verworpen ende belet geweest: ja oock Duytslant, 't welck in weerdigheyt Vranckryck soo verre te boven gaet, en ghedraeght sich niet in de sacken van Vranckryck, jae self en vermenght sich niet om 't selve van onderdruckinge te verlossen; waer door dickmaels de Vorsten van Konincklycken bloeden, somtyts de Parlementen, ende oock heele Provincien grooten last lyden; waer van daen spruyt dan de lust om sulcken grooten auctoriteyt voor alde wereelt ten toon te stellen? Waer uyt komt dan dese bloedighe bescherminge, de welke noyt van de Staten des Rycks verfocht is geweest? ende hoe kan doch die geweldighe inneminghe van *Basel, Elfat, Brisgou, Brisac &c.* door de Franfen gedaen, een bescherminge genoemt worden? Is dit de vryheyt van Duytslandt, dat het van goederen en machten berooft wort? is dit de eere, die van de Rycks-Vorsten begheert wort, dat het tot de uytterste armoede ende slavernye door de Franschen die quanfuis het ampt van beschermers bedienen, gebracht wert? ende dit en is niet nieuws by de Fransoyfen.

XVII.

HENRICUS de tweede heeft drie Bisdommen ende voorname Voorstendommen *Verduyn, Mets en Toul*, inghenoomen; heeft alsoo onder de naem van Bescherm-heer *Wittenberch* soecken onder sich met list te brengen, dese hadde quanfuis den naem van beschirminge onder voogdye na't Exempel van *LUDOVICUS den elfften*, die *Maria*, noch kleyn zynde, van hare erfgoederen berooft heeft; dit is voor al de vverelt al te openbaer, dan dat men 't soude kunnen vervvimpelen, ende dat men 't soude kunnen voor 't Huys van Oostenryck bedeckt houden.

XVIII.

Men heeft vorder dese vvoorden uyt gelachen, al vvaer ghy lieden secht, dat de Christenen met soo groote oorlogen zyn getormenteert gevveest, om dies vville dat de Ryckx-Vorsten, noch de Rycks-Standen haere behoerlycke eere gegeven is; gelyck als of sy dobbel maeecten 't ghebruyck van 't Hertoghdom van *Lottringen, Barr en Sedan*, de vervvoefstinge vant *Graeffschap van Borgondien*; den aenval die geschiet is in Nederland, de be-roerten die in *Switserlandt* gevallen zyn, de onthoudinge van *Casaal*, selfs tegens de verbondene van Vranckryck; den oorlooch aenghevangen te-

1644.
Junius.

ghen die van *Dennemarken*; de ophitfinge van *Portugael* en *Catolonien*, de ontworfteling van de *Trafaloani* ende den *Tarter*, die met een groote somme gelts gekocht zyn; ende dat tot restitutie van de eere der Rycks-Vorsten en Standen.

1644.
Junius.

XIX.

"T Huys van Oostenryck heeft oock meer tegenspreeckers, als ick gedacht hadde, waer door ghy lieden gheensins en vrees die Vorsten een kladde op te leggen, soo uyt oorfaecke van wreedheyt, waer mede sy haer beschuldigen; ten anderen uyt de geprefupponeerde Monarchie, die sy in Europa voeren, onder anderen K. K. heeft sich hierin niet stil gehouden, en heeft sulcke seherpe woorden gebruyckt, dat hy scheen U. E. in peryckel des levens te willen brengen, met oneyndelycke aenwysingen en exempelen betoonende, dat de Ambassadeuren geensins van straffe vry en zyn, de welke niet ghetercht zynde, de Opperheeren van die plaetsen, waer sy leven, hebben durven ten hooghsten offenceeren, ende gelycker geschreven is: soo yemand den Keyfer vloect, &c. sulcke lichtveerdigheyt moet door de vlamme van gherechtige wrake gestraft werden; het is seker, dat de Rycks vergaderinghen van Vranckryck omtrent haer en haren Koninck diergelycke aengedane ongelucky vergeven souden.

Y. Y. ende Z. Z. schoon dat sy bekenden, dat het hooft van 't Keyferryck blinkende met strahlen van Opper-Majesteit, onbehoorlycken ghetercht wiert, ende dat in tegenwoordigheyt van de Leden, de welke aen hem dependeren, echter rieden, dat men de Franse lichticheyt, de beroerde tyden ende de vierige begeerte tot de vrede wat moefte toegeven.

XX.

Daer zyn ontelbare exempeln van 't Huys van Oosten-ryck, de welke vol barmherticheyt zyn; geene van wreedheyt, veele weldadige ontmoetingen self tegen de Rebellen, ghy lieden daer tegen wilt contrarie in brengen, doch ghy bewyft het geensins, ende en doet sulcks niet in 't particulier; maer in 't generael; ende dat met gruwfame lasteringen, waer uyt die van Oosten-ryck souden kunnen oordeelen, dat ghy lieden niets goets in 't zyn en haddet, by soo verre sy door Godlycke dreymementen verschrickt gemaect vyerden, ende dat door dese vvoorden: ten is niet goet eenen rechtveerdigen te beschadigen, nochte een Vorst te straffen, die daer recht oordeelt: gelyckervvys als sy menen, dat hem den Keyfer in alles gedraeght.

Dat sy u tegenvverpen, dat ghy lieden des Vorsten liberteyt ende Domeynen ontrooft hebt, schynt geen ander deckmantel te hebben, als dat van den *Aerts-Bisschop van Triers*, die noch niet in banden uytteert, gelyck als eertyts de *Prince van Conde*, ghelyck oock veele Cancelliers in Vranckryck en bevvaerders van's Konincks segel, als mede *Duc de Vendosme*, ende heden in onse tyden den *Hertogh van Beaufort*, de vvelcke op her alderstrengste gedvvongen zyn gevveest. Maer d' *Aerts-Bisschop van Trier*, vvort tot Weenen eerlyck ende gemackelyck gehouden, ja zoo, dat hy door de gantsche stadt, ende dat sonder eenighe teyckenen van een gevangen man te vvesen: oock dat meer is, drie gantsche mylen van de stadt af, op vvat tydt het hem belieft, mach zyn vermaeck en vvandelinghe hebben; ende devvyle syne gevangenisse procederende is uyt de uytspcracke van de Cheu-
vorste-

1644. vorstelycke vergaderinge, ende dat om seer svare ende seer gevchtighe
 Junius. redenen (de vvelcke Vranckryck genoegh bekent zyn) soo zyn sy vervvondert, dat U. E. dese aenhoudinghe alleen den Keyser toeschryft.

1644.
 Junius.

XXI.

Van andere verbanne Vorsten, de wyle niemant yet ghehoort heeft, ende het tegendeel voor de heele weerelt blyckt, soo kunnen sy niet wel verstaen, waerom ghy lieden niet een donckerder en swaerder argument genoomen hebt, op dat sy daer over mochten vrymoedighe uytlegginge doen; sy vrighen vorder, of yemant van de Vorsten of Rycks stenden van hondert jaeren herwaerts, met de byl, of andere straffe eenich leet geschiet is; de wyle niemant soo danich exempel onder uns heeft kunnen ghedencken; ende soo veel herder argueren zy, dat haer de Fransien niet en schamen, het Huys van Oostenryck te schelden van wreedheyt, 't welcke doch soo sachtmoedigh als een duyf is, terwyl sy selve met het bloedt van den Hertoch van *Momnorancy*, den *Marquis Benteville*, den *Graef van Challes*, *Marquis d'Ancre*, *Raets Heer Thuan* ende andere dierghelycke besmet zyn, ende de hare op gruwfame vleyfch-bancken bringen.

Den Keyser te verwyten ingebeelde Ballingschappen, is onrechtveerdig gedaen, ende genoomen, 't ware alsoo; sal Vranckryck hierover syne censure laten gaen? dewyle in 20. jaeren herwaerts in Vranckryck niet anders gehoort is, als van scherpe uytbanningen, jae selfs de welcke gegaan zyn over's Konings eyge Moeder, de welcke voor de oogen van gants Duytslandt, 't welcke daer over niet weynigh bedroeft is geweest, siende dat zy ontbloot was van alle nootfackelycke dingen. Hoe heeft's Konincks eyge Broeder tot 3. a. 4. mael moeten uyt Vranckryck vluchten, soeckende van uytheemse Vorsten syn onderhoudt ende levens midelen; ende dat schon hy moeste in't Ryck ghesuccedeert hebben, ende soo na bloedt was, is echter sonder oorfaeck vervvorden ghevvest: meenen sy dat ons vergeten zyn de strenghe boeyen die den Vorst *CASIMIRUS*, Broeder van den *Koning van Polen*, als mede die den *Prince Palatyn* den oudsten Soone in Vranckryck geleden hebben? als mede de *Guyfards*, *Duc de Vendome*, *Hertoch van Boullion*, den *Cancelier Cognieux*, den *Secretaris Monsigot*, als mede den Geheim-schryver *SERVIEN*, de vvelcke nu aen ons schryft als een volmachtigde; oock mede seer veele Bischoppen, ende seer Doorluchtighe Vrouvven, alle de vvelcke seer svare banniffementen, berovinghe van alle haere goederen, &c. uyt gestaen hebben, onder soo veele ende soo groote exempelen van vvreedtheyt, die in Vranckryck begaen zyn? Soo haest als die tyve Franse uytlanders in 't Ryck gekoomen zyn, ende daer op het alderblyeffste ontfangen, hebben sy alle senyn op de Keyserlycke Kroon uytgespoogen, ende de heylige perfoon des Keyfers gelastert, daer hy doch den lof van alle andere Natien verdient heeft; vvant het soo verre daer van daen is, dat hy het bloedt van eenighe Rycks-Vorsten soude vergieten, dat hy in tegendeel den gevangenen, die gevat vwaren (in 't heetste van de Rebellye) heeft die selvighe omhelst en verlost; gelyck als den *Palatyn*, *Prins Robert*, den *Marquis Turlach*, ende onlangs den *Hertoch van Wirtenbergh*.

Door dese beroerten hebben sy haer gal uyt gespoogen, om te beschermen de goedertierenheyt van die van Oostenryck; ende door de volgende, om vvech te nemen d' opinie die men hadde, soo dat sy besigh zyn ghevvest om een Monarchie op te rechten.

XXII.

1644-
Junius.

XXII.

1644-
Junius.

Het is vvonderlyck hoe vveynich dat sy by haer selven bestaen, ende hoe verscheydene saken sy over dese dinghen dreyghen: nemende gelyck als PROTEUS ofte VERTUMNUS, die gedaenten aen, door de vvelcke sy hare begeerlyckheden (naer de vvelcke sy doch alles richten) best kunnen voldoen. Onlangs hebben zy't Huys van Oostenryck, gelyck als sich roogende, ofte als op sterven leggende, voorgestelt, maer nu stellen sy 't door haere groote macht als verschrickelyck voor alle de vveert, ende staende na de grootste Monarchie; *ofte dit, ofte dat* soude den Comedieschryver seggen; maer vvy seggen *noch dit, noch dat*, om dat geen van die voorstellingen die in't uytterste voorvallen, yet ofte vvaer, ofte vvaerschynellyck in sich heeft; dat niet en is belacchelyck ofte kinderachtig: vvant het eene teghen het ander strydt. Doch vvy vvillen niet langhe op het eerste blyven staen, devvyl 't selve genoegsaem vvederleyt is; derhalven laet ons tot het tvveede voortgaen, vvaer toe ons alleen de volmachtigde van Vranckryck vergen, ende in't vvelcke sy, haer droomen inbeelden over de onmatelycke eergierigheyt, die 't Huys van Oostenryck soude hebben om te regeeren; hier en is niet anders van nooden als de getuygenisse, soo van de voorleden tyden als voorgevallen en gepasseerde saecken, op dat dese oude vvyffe beufelingen slechts voor den dvvasen mogen overich zyn: vvant zoo de Oostenrycke hebben erflycke goederen bekoomen, gelyck daer zyn eenige Provintien in Svvtserlandt, 't Graeffschap van Borgondien, de Domeynen van Wirtenbergh; dit en sal niemand ontkennen; ende soo sy dese erfelycke portien noyt en hebben vvederom geeyst, ende dat door oorfaecke van de gemeene ruste; sal men dan oordeelen, dat dit is een steygeringe na een Vniversale Monarchie, na de mael sy haer eyghen goet begeeren? ingevalle sy alles, 't vvelcke sy door 't recht van oorloge hadden bekoomen, van self, ende vvillens hebben gerestitueert, ende dat op dien tyt, als sy in haer meeste kracht vvaeren, ghelyck als in de vrede van *Perpignan*, in 't vvedergeven van de goederen des *Hertochs CAROLUS EMANUELS*, van den *Hertogh van Parma, en van Mantoua*, ende dat in handen van *URBANUS den VIII.* den Roomsen Paus, by soo verre sy van de goederen die geconfisquert vvaren, niets en hebben gehouden, gelyck als de Confiscatiën die gevallen zyn soo in *Neerlant*, als in *Burgundien*, gelyck men oock by den *Sax* ende de *Hessen* daer van getuyghen kan: soo sy niet alleen vreemder luyden Possessien niet voor haer gehouden hebben, schoon sy die met openbaer recht hadden verkregghen, soo sy niet het oudt eyghen, dat haer toequam, ende haer van andere afgenoomen vvas, niet hebben gesocht na haer te trecken; maer self de patrimonyalle besittingen aen haer huys gevortelt, door lange ende geruste besittinge, ende dat niemant haer dvvingende aen de buyte volcken hebben toegestaen, gelyck als *Sienne, Lufats*: soo sy noyt afgelaten hebben met haere rebellige onderdanen, als *Hollanders, &c.* vriendelycken te handelen, soo oock andere oorlof versoeckende, sy haer noyt haer Vaderlant gevveygert hebben, gelyck veel *Boheemse, Hongerse, ende Invvoonders van 't Opper-Oostenryck*, soo sal het tegen alle reden stryden te besluyten, dat sy na de opperste Monarchie souden staen; de vvyle de voorseyde handelingen dit besluyt niet min tegen streven, als dat men seggen soude, dat een voogel sonder vleugels soude kunnen vliegen, door soodanighe sachte en gematichde trappen als door Moederlycke goederen, successien en huysfelycke eendracht, klimt tot sulcken top van eere ende vvaerdicheyt; de vvelcke haere benyders door haere oproerighe factien en machinatien, Hemel en Aerde

1644.
Junius.

Aerde t' samen menghende, niet en hebben kunnen bereycken. Men heeft noyt van 't Huys van Oostenryck geseyt, 't geene men feyt van Vranckryck; te weten: dat het lant ongheluckich is, dat seer na by de grensen van Vranckryck paelt; Vranckryck heeft eertyts maer seventien jaren Cicilien geregeert, doch de volckeren en wilden haere regeeringe niet langer gedoogen, daer doch nu de Oostenrycksche meer als een gantsē eeuw aldaer, met vrede, ende loffelyck 't gebiedt houden. Dit is 't onderscheyt datter tusschen dese twee Natien is, de welcke doch voor al de weerelt genoegsaem bekend is; welcke nochtans Vranckryck niet alleen soeckt om te keren, door dese brieven van haere Ambassadeuren: maer oock met ontelbare andere schriften van diergelycke nydigheyt en dartelheyt; werpēde alle de lasteringhen van haere heerschappye op de Oostenrycksche; doch dit is vergeefs, en kan niet geschieden by yemanden, die reden en waerheyt plaetse geeft, ende gheen syde en kiest, want in ons Duytslandt, uyt het getal van soo veel Vorsten, en steden isser niemandt te vinden, die bewysen kan, dat hem van het Huys van Oostenryck yet ontrocken is; soo isser in Italien, 't welcke noyt vreedsamiger en is geweest, noch te meer bevrydt van den inval der Turcken geweest, als doen haer opperdeel wettelycken aen het Oostenryckse bloedt is verknocht geweest.

1644.
Junius.

Maer dit is 't dat de Franfen leet is, ende haer gal uyt-spouwen, niet dat de Keyfers van 200. jaren herwaerts, gedurig uyt het Huys van Oostenryck syn ghekooren; maer niet min zyn sy hier over toornich als over andere saecken; sy steecken vol grootsheyt, ende niet min eergierigheyt: want uyt de gulde Bulle (die dese uytheemse soo seer pryfen) en kunnen niet, dan Duytse Vorsten, tot het Keyferdom verheven worden; ghelyck als in de uytfluytinge van FRANCISCUS den I. Koninck van Vranckryck verklaert is, de welcke doen ter tyt heymelyck wilde tot die weerdigheyt inkruypen; wat meenen die van Vranckryck, dat Duytslant niet een schrick heeft voor haer ondragelyck jok, waer onder haer seer bedruckte Vaderlant soo langh ghesucht heeft, alwaer noch Geestelycke, noch Edelen, van tol en schattingh vry zyn; alwaer alle officien ende bedieningen soo vuyl te koop zyn, alwaer kinderen worden tot Raets-heeren ghemaect om publyckelyck recht voor 't volck uyt te spreecken; alwaer de Parlementen niet anders dan de bloote naemen hebben; alwaer alle de stenden van 't Ryck uyt gemonstert worden; alwaer self de gedachten niet vry en zyn, veel minder het spreecken ende schryven; ja daer der Uytheemse schriften, waer in doch Vranckryck geen recht en heeft, door Beuls handt gescheurt worden: ende dat alleen op dese reden, dat sy tot alle tyden de questie, die in de Hooge Schoolen gehandelt wort, van de doodinge der tyrannen, hebben voldaan, ghelyck of de Koninghen van Vranckryck met den naem van wreekers gedient waeren; alwaer oock het volck dagelycx met nieuwe Extorsien, Exactien, schattingen en scheeringen, soo arm gemaect wort, dat sy ellendigher als de beesten leven: welcke maniere van leven en regheeren, verre moet het daer van syn, dat wy sulcx in 't Keyser-ryck souden gedoogen; ende soo verre souden vervallen van de schuldige liefde tot ons Vaderlant, dat wy ons hare protexie, gebiedt, ofte raedt souden onderwerpen, die all doen wat sy willen, ende de meeste glorie stellen, geen wetten onderworpen te wesen.

1644.
Junius,

XXIII.

1644.
Junius.

Doch sullen sy moghelyck hier tegen seggen, dat sy niet voor haer de Keyferlycke Kroone en soecken; maer voor haere vrienden, op dat de Kroon niet erfelyck in 't Huys van Oostenryck syn, doch hoe kan de erflyckheyt gepresumeert werden, alwaer noyt de verkiefing op en hout, nochte eenige vryheyt in de keur? sonder de welcke ende niet, ten sy men naer de wyse, ghelyck het behoort, onderhout de instellingen van 't Ryck, soo en komter geen van de Oostenrycksche tot den top van de Opper-Majesteyt. Waer toe koomen dan dese Uytheemse berispiers hier tegen aen te dringen: de wyle alle Rycks-Vorsten hier in te vrede syn, desen isser aen gelegen, dat sy en treflycken en wettelycken Keyfer hebben, waer toe streven sy tegen d' uytspreeck van de seven Doorluchtige mannen? het welcke, soo wy't lyden, staet te vresen dat sy ons, gelyck als 't gemeene volcken van Vranckryk, sullen soecken te regeeren. Zy verwonderen haer niet, dat soo langh 't gheslachte van *Carel de Grootte* gheeduurt heeft, dat het Keyfer-ryck by 't selve gebleven is: in den Stam van *Otto* syn oock eenige maer gheweest, die waerlyck tot de Keyferlycke weerdigheyt geklommen zyn, 't selve is oock in de Descendenten van *AUGUSTUS* en *TIBERIUS* gebeurt, ende dat met gheapprobeerde adoptie, als oock na de deylingh van 't Ryck in de erven van *Constans*, *Constantinus*, *Constantius*, *Gratianus* en andere; men en klaeght niet dat *Sweden* en *Engellandt* na de verkiefinge in erffenisse gebleven is: ja men glorieert dat selfs het Koninckryck van *Vranckryck* van keurlyck tot erflyck ghemaeckt is. Maer sy byten en kanten haer hier in tegen 't *Huys van Oostenryck*, schoon datter niemant als door wettelycke en vrywillighe keur tot de Keyferlycke digniteyt geadmitteert wort, ende haere wetten ende weerdigheyt voeren mach; niet alleen tot groot interest van 't Huys van Oostenryck; maer oock met groot verlies van haere saecken: want het Keyferdom is als een Vrouw sonder Huwlyx goet: hebbende den naem van Majesteyt en Eere, maer niet van profyt en ryckdom: want *FERDINANDUS* de III. nochte niemant van syne voorfaten, en besit met desen Tytel van Keyfer te wesen, noch Provincie, noch Stadt, noch Casteel, ja niet een Huys in 't gantsche Ryck, waer over veel Duytsche Vorsten, de welcke oordeelden dat sy sulcken last niet en hadden te dragen, hebben het Keyferdom afgeslagen. Ende heeft seer voorsichtigh tot noch toe het Keur-voorstelycke Collegie geoordeelt; dat, soo men soo groote lasten lyde op swacke handen en schouderen; soo souden veele nederlagen in 't Christendom daer uyt spruyten: welcke keurvorstelycke wysheyt uyt soo veel volkeren van 't Christendom alleen de Francoysen laken: ende nochtans en durven sy die van *Polen* niet tegenwerpen, dat sy in 't *Sagelloonse geslacht*, de Ronincklycke Kroon (hoe wel keurlyck) doen vereeuwigen; ende men vveet vvel, dat de Poolen die stoutigheyt van de Uytheemse Natien niet en lyden, te vveten: dat sy haer souden durven in haere saken vermengen; soo dat sy noyt gedacht, veel min haer gemoyt hebben, met de reformatie van 't Griecksche Ryck; nochte om de macht van de Turcken in te snoeren, ofte aldaer divisien en tvveedrachten te faeyen: hoe vvel dat dese dinghen het Chrystenryck veel goets souden toebrenghen: maer sy hebben geduurigh het Huys van Oostenryck in macht tegen gestreeft; vvaer door sy saeghen, dat het Turcksche ghevvelt tegen de Christenen ingebonden kon vverden. By den Grooten *Ottoman*, Turcks-Keyfer, houden sy gedurigh haren Ambassadeur, als mede by de Christen-Keyfer: sy hebben onlangs *Sultban*, *Abraham*,

1644.
Junius.

him, voor Keyfer begroet, ende hebben synen solemnelen Eedt tot bescherming van den *Alcoran*, met feestelycke vieren en seer kostelycke geschencken gecelebreert. Maer FERDINANDUS den III. hoe wel hy haeren Koninck soo na bloedverwant is, hebben seg ick, sy alleen; niet alleen onder de Christenen; maer oock onder de Barbaren en ongeloovigen, den Keyfer niet willen kennen, ende nadien sy hem niet hebben kunnen berooven nochte van syne Patrimoniale goederen, nochte van der onderdanen gehoorfaemheyt (ghelyck als sy presumeerden) hebben kunnen berooven, soo hebben sy gesocht, hem van zyn naem, eere en Tytel te ontvreemden. Maer dewyle al de weerelt, om sulcke lichtveerdigheyt, lachte, zyn sy allenskens, opgeblasen geworden, welke opgeblasenheyt van den Haen den Arent niet min bespot heeft, als den Stier het swellen van de Padde, de welke tegen natuur wilde sulcken groot beest als den Stier wesen: doch hoope, dat sy door foodanighe groote inbeeldinge selve sullen verplettert worden, als Godt, als oordeelder en wrecker, sich openbaren sal; sy zyn, die de dienaers haeres Koninck soo hoog verheffen, dat sy den *Cardinael RICHELIEU* de Godlycke wysheyt, een hooghe Godtheyt, den beschermenden Enghel, den Schepper van Vranckryck, den beweger van de heele weerelt, &c. toeschryven.

1644.
Junius.

Al de weerelt is genoegh bekend, hoe dat de Franfen soecken eens meester van gants Europa te worden, 't welck blyckt in het uytgegeven tractaet van *Jacobus Cassani*, en dat van de wetten en rechten van de kroon Vranckryck, niet met licentie alleen en approbatie, maer met last en ghebodt van haeren Koninck: daer in en vindt men niets ongeroert, hoe ver de pretensien van de Franfen gaen, om de gemoederen op te wecken, ende die fundamenten van soo groote heerschappye: de welke andere schryvers met heele boecken, die veel kosten, ghelyck *Atroyus*, *Syllonius*, ende nu voor desen *Hortomanus* hebben soecken vast te stellen; wy hebben oock ghesien een Treur-bly-eyndend Spel van het triomferende *Europa*; wy hebben oock ghesien de Sinnebeelden van den Franfen *Jupiter*, dragende op syne schouderen een tweede *Europa*; wy hebben de Beelden van deselve Koninck ghesien, aen wiens voeten de gedeelten van Europa gheknielt lagen; wy hebben ghesien de Beeltenissen van de Europische Vorsten, den Koninck van Vranckryck op verscheyde wyse dienende; wy hebben ghesien de onderschryvingen van haere beelden, waer door geluyt wiert den Temmer van de weerelt; wy hebben gesien op haer Canon geschreven: *Ratio ultima Regum*.

XXIV.

Alle dese brabbelingen over hoop, hebben my als een blixem ontset; ende ben niet anders verflagen geweest als het kooren op het veldt, werdende ter neder ghevelt door 't vallen van veel haegels; soo is my echter in den sin gekoomen, somtyts wilde ick wat tot defensie van myn goed-aerdigh Vranckryck seggen: maer ick weet niet, wat verborge kracht van waerheyt en ontfach, hoe wel ick daer tegen streefde, my heeft doen swygen; ick verhoopde ten minsten, dat ick soo scherpen oordeel gehoort hebbende, soude de rest van de Brief, de vordere strafheyt van 't examen ontkoomen; doch sy hebben noch geobserveert een openbare Contradictie in dese 12. woorden alwaer U. E. dreygt: *Dat schoon alle de gedeelten van Europa bevredicht en ghestilt waeren, dat alleen Duytslandt ver-*

D h 2

looren

1644.
Junius.

looren soude gaen, en dat dan de Spanjaerts tot haer profyt, souden na haer believen d'oorlooghe voeren of staken. Want soo de andere deelen van Europa bevredigt worden en oock Spanjen ('t welck een gedeelte van Europa is) ende also Spanjen mede in de vrede betrocken wesende; hoe sullen sy doen, of kunnen redenen om oorlooghe te voeren, uyt vinden? ten sy (gelyck sy seggen) de Franssen geensins en sullen willen onderhouden de ingegane vrede-verbonden, hoe vvel sy niet anders in de mont hebben als een vaste, sekere en onveranderlycke Vrede.

1644.
Junius.

In den 'Tytel van *vaste en gheboude Wetten*: die ghy den Keyser toeschryft, daer gelooven sy dat ghy lieden 't minst van houdt; de vvy den Keyser niemant stricter als sich selven, onder 't ghebiedt houdt; ende soo veel te meer onder de vvetten leeft, als hy boven de vvetten is; daer en boven ghy lieden vvort van eenighe dubbel-tongigh genoemt, om diesvville, dat ghy niet eens belooft hebt met de Spanjaerts te handelen, ende in vrede met haer te treden, soo sy verscheydelyck vvilden van den Keyser ende het Keyser-ryck handelen; alsoo in tegendeelt hebt ghy vvillen foecken met de Keyserse te handelen, soo sy haer van de Spanjaerts affsonderden; vvelcke loosheyt scheen te gheringh te vvesen, om van U. E. soo op gepronckt te vverden, de vvy men niet hadde behooren te tvvyffelen, of te de Keyserse souden sulcke aen haer ghedaene propositien, aen de Spanjaerts communicceeren, ende desen treck van tvviffen en tvveedracht in allen te brengen, hebben sy vergeheleken by de groote lichtveerdigheyt van *Milo Crotoniata*, die al te seer op syn Cragten vertrouvvende, vvillende een ouden Eyck klieven, is door de gevveldighe vveder t' famen vereeninge, van de gevveecke deelen soo ghevát ghevveest, dat hy zyn handen hier tusschen hebbende, die niet heeft vveder kunnen uyt krygen, soo dat hy daer onbevveeghlyck bleef vast hangen; ende de vvilde ghedierten daer koomende, heeft haer tot een aas verstreckt. Maer heeft XX. geseyt: soo dese leere van RICHELIEU gekoomen is in den 'Tytel van 't *ghemeen te deylen*, op vviens vvorden en geest Vranckryck ghesvvooren heeft, de vvelcke sels in 't Konincklycke Hof de Soon van de Moeder, de Broeder van de Broeder, jae oock den Man van syn Vrouvv heeft ghescheyden; hoe sullen of kunnen de Discipels haeren Meester verlaten en niet navolgen? ende de vvyle sy de vvet en den Propheet hebben, hoe kunnen sy van beyder ghebooden af dvvalen? maer heeft O.O. gheantvvooort: dese Discipelen, tervvyle foodanighen Meester noch leefde, hebben van verre gestaen, veel min sullen sy hem ghestorven synde aenhangen: maer heeft XX. geantvvooort: vveet ghy niet, dat hy vveder verrefen is, ende dat' er een ander nieuvv valsch Propheet met een tvveevoudighen geest, te vveten door ARMANDUS RICHELIEU, ende door zyn eygen geest gedreven vvort; den vvelcken alle de Franssen syn gevdivongen te gehoorsamen? *Want sy hebben haer ryck en eere aen eenen Vreemden overghegheven.* Ende de Koninginne heeft tot hem geseyt: *Ghy sult over myn Huys geset zyn, ende het bevel, dat uyt uwen monde gaet, sal het volck ghehoorsamen; ende ick sal alleen den Konincklycken Stoel boven u hebben.* Desen is den Cardinael MASARINUS, vviens Vader een Siciliaen vvas, ende vviens Vaderlant Romen is, van vverdigheyt een Fransman, die sulcke dubbelsinnigheyt in 't verstant gebruyekt, ende daerom syn alle syn Huys gesinde ghekleet met dubbel. Tot vvelcke uytlegginge O.O. heeft stil gesvvegen; ende heeft anderen met rust gehoort, alsoo haeren voortganck afbrekende.

1644.
Junius.

XXV.

1644.
Junius.

Door onse groote schade hebben wy gesmaect de macht der Spanjerts, ghelyck als ons de Franse gevolmaechtigde wys maecken; doch het is weerdigh dat men sulcx na spoort, ende derhalven behoort de questie met afgevragde stemmen afgedaen te worden, 't welck yder wel aengestaen heeft, ende hy heeft my als President van 't werck (ghelyck als een die de Spaensche Natie wel kende) met dese woorden aengesproocken: hoor hier, ghy geesfel van Spanjen, laet u eens hooren. Datelyck heb ick myn reden begoft van den hooghmoedt, van de manier van gaen, van de grootse en trotse woorden, van 't gerimpelt voorhoofd, van de besondere kledinghe van die natie; doch desen President heeft verklaert, dat men nergens van dese saecken handelde, ofte men gaf exempeln van swaricheden die de Spanjaerts in Duytslandt brachten; ick hebbe tydt versocht, op dat ick de schariften, die ick 't Huys hadde, nae sien mochte; dit hebbe ick verkregen, doch ick versoecke soo der yet voor valt, 't geene waer en bewyslyck is, dat ghy lieden sulcx door de snelste posten gelieft over te senden, op dat ick yet hebben mach om U. E. saecken te defendeeren. Sy hebben willen hooren den geenen, die recht tegen myn overstont *P. P.* desen heeft alles, wat ick gefeyt hadde van de kledinghe, manieren en 't spreken der Spanjerden, teghen gesproocken; hebbende ghemaect een verghelykinge met de Franfossen, de welke hy als Guyckel-speelders, Batement-speelders, dansende Apen, en koorde-dansers affschilderde. Onsen Directeur heeft dese Parenthese niet kunnen verdragen; maer heeft hem terstont geroepen om eenige difficulteyt te dissolveeren, 't welck hy vrymoedigh op staende voet, ghedaen heft: aen ons allen verklarende, dat hy tegens yder om een grooten pryf wilde wedden; dat men niet en soude kunnen, noch door Historien; noch door eenich ander bewys, goetd macken, dat die van Spanjen oyt na 't Ryck ghestaen hebben? dit fundament gestelt zynde, de wyl het van niemant bestreden wiert, is aldus voortgegaen: Den Koninck van Spanjen heeft zyn oorspronck uyt Duytslandt, hy is Vorst van 't Ryck, zoo van Bloedt als Digniteyt; den welcken wy over sulcx achten als tegen woordighe Gedeputeerde in dese vergaderinge; hy mach onder ons niet als vyandt, jae niet als vreemdelingh aengesien zyn, maer als een vriendt en bondtgenoot, jae als een Broeder, en derhalven soo wort hy van de selve vyanden, daer wy overlast van lyden, gehaedt; daer hy nochtans heele Domeynen aen de Rycks-Vorsten, ghelyck daer syn die van den Keurvorst van Keulen, ende dat op syn eygen kosten, gebracht; maer de Fransman heeft de Rycksvorsten van haere staten berooft: ghelyck als den *Bisschop van Basel en Verduyn*: den Keyser heeft tot beschermingh van 't Ryck van *Anno 1618.* negen groote legers, ende meer als acht milioenen gouts toegebracht, daertegen heeft den Fransman, om het selvighe Ryck te onderdrucken, ende daer in te vallen, gelycke quantiteyt van gout en Duyts bloet geconsumeert, den Reyser, siende op de vrede van Duytslandt, heeft geern en willens om niet opgedragen de restitutie des Neder-palts (die hy met soo ongelooflycke kosten besit) gelyck den *Ambassadeur van Engelant* dat met openbare Brieven betuygt heeft; den Fransman 't geene hy, of door geweld of door bedrogh, in 't Ryck is besittende, vvil hy niet alleen behouden: maer trachte het met nieuwve usurpatien te vermeerderen: ghelyck als hy ghenoech te kennen gegeven heeft, hoe vvel gants niet uyt dit voorz. Ryck oyt tot de voorfaten van den Koninck van Vranckryck ghehoort heeft, devvyl hy doch in geenerley vyfse uyt hee

1644. Huys van *Carolus de Groot*e ghesprooten is, die van afkomst geen Frans- 1644.
 Junius, mann: maer een Hooghduytscher gevveeft is, ende dit Ryck als Keyfer be- Junius,
 feren heeft.

XXVI.

Uyt vvelcke voorgaende en naevolgende verhael desen heftighen Ora-
 teur inbracht, dat U. E. qualyck van dese by-een-komste oordeelt, de-
 vvyt dese vergadering in alles genoegh geflepen is, die 't gemeene volck
 soecken om den tuyn te leyden, dat 't geen minst vveeght, oordelt het
 svvaerste te vvegen, houdende schuldighe en vyanden voor goede Rich-
 ters, en vveldadighe dryvende na 't gevoelen der vyanden de beste uyt
 het Ryck.

XXVII.

Dese snelle en haestighe deductie heeft my in 't minste niet behaegt,
 insonderheytt devvyt ick d' approbatie voor aller ooghen op las: ende de-
 vvyt sy oordeelden, dat men naeuvvlycks yet tot dese uytbreidingh kon-
 de by voegen, soo hebben sy den geenen die aldus voortgingk; toege-
 knickt.

XXVIII.

Eyndelyck zyn sy ghekoomen tot het sluyten van den Brief, alvvaer
 ghy lieden in de Franse victorien de Duytse Vorsten mede deelachtig
 maectt; 't vvelcke sy als lydende hebben uyt geleyt; alvvaer ghy lieden
 oock verseckert, dat Duytslandt door 't selve nootlot als Bohemen,
 soude gheruyneert vverden: maer sy ontkennen, dat Bohemen ver-
 vallen is; jae dat meer is, sy seggen, dat het noch heden 't selve is, dat
 het te vooren gevveeft is, en dat 't eenemaal met het selve verbandt, Ty-
 tel ende Officie aen 't Ryck verknocht: ende door vvat recht het nu van
 de Oostenryckische beferen vvort, dat sulcx genoegh verthoont heeft Ni-
 COLAS VERNULEUS in 't 4. Capittel voor de Oostenryckische volckeren, en-
 de FABIUS HERNERIANUS in den appendix aen de *Cancelerye van An-
 halt*: sy voegen hier noch by, dat de questie van Bohemen nu al oudt is;
 soo niet, misschien de rebellen van dat ryck, die van alle Christen-vorsten
 syn veroordeelt; 't selve als een nieuwve muysterie vveer op gevveekt
 hebben.

Sy hebben beleden, dat de vveder-op-halingen en de menigmael ver-
 dubbelde aenporringen aen yder Prins van 't Ryck, van de Vryheyden,
 Digniteyten en de Rechten vveder te krygen, dat, dat haer niet alleen
 vvalghe, maer oock gramschap baert, condemnrende die Liberteyt,
 vvaer door de leden souden vvetten aen 't hooft voorschryven; vervver-
 pendé die Digniteyt, vvaer door de Alderheerlyckste Majesteyt van den
 opperften Prins geschent vvort, ende sulke Rechten misprysende en la-
 kende, de vvelcke een eeuwvige tvveedracht over het desolate Duyts-
 landt brengen; niet om de groote nyt, die de Kroon Vranckryck over 't
 Huys van Oostenryck heeft, (alvvaer soo veel onnosel bloet vergooten
 is) noch om de ruste van alle volckeren vorder te verstooren, soo is nu
 den alderdoorluchtichsten Keyfer, om de vrede te procureeren, gelyck
 als

1644.
Junius.

als van synen Stoel afgeresen, en heeft veele saken om de Christelycke en Duytse ruste, door syn toegeneygtheyt gediffimuleert, de vvelcke strede tegen d' eere van Oostenryck, tegen het Keyserlycke Huys en Digniteyt. Met een vvoort, hy heeft van self en gevwillig van syn recht afgestaen, om de gemeyne ruste te vervverven, ende is derhalven van veelen FRIDENANDUS, niet min dan FERDINANDUS, dat is vrede-makende genoemt; en daer en is dese, nochte voorleden eeuwve niemant van de Oostenryckse Vorsten gevveest, die oyt gevveken is van de Conditien, in de vrede Handelingen beslooten, ofte sy hebben se oprechtelyck en standvastich onderhouden: maer de Koningen van Vranckryck hebben haere begeerlyckheden en nietigheden meer plaetse gegeven, als dat sy de vrede souden onderhouden gehadt hebben, gelyck klaerlyck is vertoont by GEORGIUS BRAUDLACHT J. C. een Westfaler, in syn Historien van de vrede handelighen, die gheschiet syn tusschen d' Oostenryckse, Spaense, ende Franse.

1644.
Junius.

Dit is het geene, Grootachbare Heeren, 't vvelcke my gedocht heeft goet te syn, om te verhalen en aen U. E. te communicateeren, op dat ghy lieden dese dingen insiende, U. E. saken moogt rypelyck beraden; ick sal vorder vermaen doen, van de resolutie van die vergaderinghe, de vvelcke noch suspens blyft, tot dat yder van de Gedeputeerde aen syne principalen geantvvoort sal hebben, en een distincter onder-rechtinge daer af hebben sal, de vvelcke sy binnen vveynich dagen vervvachten; U. E. sal gelieven te gelooven, dat ick in geen en deele in gebrecke gevveest ben, nochte vvoorren sal vvesen, maer:

*'t En luct niet altyt, dat de quael en diepe smert,
Des Krancken, door des Arts syn Kunst genesen wert.*

Derhalven soo geen goet succes op myn sorgen en vvenschen volgt, verhoope U. E. door uvve beleeftheyt sult excuseeren; ick soude beschaemt vvesen, hier alles voor den dach te halen tot versachtinge deser gemoederen, die op U. E. verbittert vwaren, 't is my genoeg, dat ick nae myn conscientie kan versekereren, dat ick in dese deele niet alleen Vranckryck, maer oock u lyden persoonen gedient hebbe, soo veel de svvaricheyt van 't vverck lyden mochte; ick slae die vveynige dingen over, die soo tegen Vranckryck, als tegen U. E. voorgestelt en verhandelt zyn, en gebruycke seer groote voorsichtigheyt om die te verhalen; op dat ick sonder veel cieraet van vvoorden, yders maniere van spreken mooge uyt-drukken, ende hebbe derhalven deselve ghelyck als sprekende persoonen, op het tooneel ingevoert.

Gleichwie nun die Argumenta des Französischen Schreibens, in dieser Holländischen Schrift sehr nachdrücklich widerlegt worden; also ermangelte hingegen die andere Parthey nicht, als Ihre Kayserliche Majestät, auf dem Franckfurther Deputations-Tag, die in Dero fürtrefflichem Circular-Rescript enthaltene Gründe, in einer besondern Proposition, denen Ständen vortragen, und der Franzosen begangenen Unfug vorstellig machen ließen, die nachsiehende Observaciones über sothane Proposition zu fertigen, und auf dem Friedens-Congress den anwesenden Reichs-Ständlichen Gesandtschaften unter der Hand zu zustellen.

Etliche

1644.
Junius.

Ettliche Observationes, über der Kayserlichen Proposition der Frantzösischen Plenipotentiarien Invitations-Schreiben an Fürsten und Stände betreffend.

1644.
Junius.

Stracks Anfangs der Kayserlichen Proposition, wollen die Kayserlichen Commissarii, Ihrer Kayserlichen Majestät hohe Begierde zum Frieden, 1) dahero erweisen, daß dieselbe auf Anhalten etlicher Herren Chur-Fürsten, sich belieben lassen, auf dem jetzigen Deputations-Tage zu Franckfurth, vom Frieden zu reden und zu consultiren. Aber ist dieselbe geschehen auf Anhalten, und zwar nur etlicher Chur-Fürsten, nehmlich so Kayserliche Majestät Parthey halten; so hat er dieselbe nicht proprio motu, noch auch dem jüngst zu Regensburg gemachten Reichs-Abschied gemäß, mit Zuziehung und Bewilligung aller Chur-Fürsten und Stände, welche allein in diesem Deputations-Tage das Justiz-Wesen daselbst vorzunehmen, gewilliget, sondern dieselbe dadurch davon auszuschließen, gethan. 2) Ziehen die Kayserlichen Commissarii hoch an, daß das Chur-Fürstliche Collegium auf dem An. 1636. zu Regensburg gehaltenem Collegial-Tage diese gute Inclination zum Frieden, schon an der verstorbenen Kayserlichen Majestät gelobet und approbiret. Wiederum setzen Sie aber nicht hierzu, was eben Dieselbige Chur-Fürsten und Stände auf dem Collegial-Tage zu Regensburg de Anno 1630. höchstgedachter Ihrer Majestät für ein Lob gegeben, daß Sie Sich nehmlich höchlich beklagten, Ihre Majestät hätten den Krieg ins Reich geführt, und Sich diß Recht allein angemasset, welches Ihre allein nicht gebühret, sondern Sie, die Stände, mit Ihre gemein hätten. Dieses aber dienet den Kayserlichen Herren Ministris nicht in ihren Krahm, darum ziehen Sie nur dasjenige an, was Anno 1636. das Chur-Fürstliche Collegium sich mag haben vernehmen lassen, welches doch nur ein bloß Compliment, und zwar nicht von den gesamten Ständen des Reichs, sondern allein von etlichen Chur-Fürsten, so damahls den getroffenen Prager Frieden-Schluss angenommen, und anders nicht konnten. Wie nun die Wahl des Römischen Königs, die auf selbige Tage vorgangen, beschaffen, darzu jener mit Bedrohung, diese mit Gewalt gezwungen, also verhalte es sich auch mit dem daselbst der Kayserlichen Majestät gegebenem Prædicat der grossen Friedens-Begierde. Dieselbe auch noch ferner herauszustreichen, rühmen die Kayserlichen in gedachter Proposition, fürs 3) Es sey Kayserliche Majestät gewillt gewesen, sich Franckfurth zu nähern, und zu Beförderung des Friedens, den Ständen in Person bezuwohnen, wann Sie nicht durch den Ragosischen Einfall in Ungarn davon wären verhindert worden. Was war aber der Kayserliche Intent anders, als durch Kayserliche Majestät Gegenwart, die Stände von der Schickung nach Münster abzuhalten, und durch derselben Autorität die freye Vota zu benehmen. Das Exempel des jüngst 1640. und 1641. gehaltenen Reichs-Tages zu Regensburg machte klärlich aus, da war Anfangs punctus pacificationis principalis causa convocationis Statuum, wurde aber plößlich in punctum militiae continuandæ verwandelt, und damit es die Einfältigen nicht merckten, wurde der punctus restaurandæ justitiæ darbey gesetzt, welcher doch kaum mit dem äußersten Finger angerühret, und auf einen Deputations-Tag remittiret, jener aber nach Willen und Begehren der Kayserlichen, nehmlich die Continuation des Krieges, resolviret worden. Darauf nun alsbald, als Ihre Kayserliche Majestät solches durch einen gemeinen Reichs-Schluss erhalten, mißfielen Derselben die geschlossene Preliminar-Friedens-Tractaten, und wollten Sie nicht ratificiren, und damit Sie dessen einen scheinbahren Prætext hätten, mußte der hierin gebrauchte Kayserliche Commissarius culpam præsentæ & fictæ transgressionis Mandati über sich nehmen, wie solches ganz Deutschland bekant ist.

Ist es Kayserlicher Majestät ein rechter Ernst mit den Friedens-Tractaten, warum gestattet denn Dieselbe nicht, das neben den Kayserlichen Bevollmächtigten die Stände des Reichs, auch die Ihrige ad loca Tractatibus destinata schicken, die Handlung würde viel leichter und eifertiger von statten gehen, als wann nach langen und vielen Conferenzen, zu Münster und Osnabrück gehalten, man ehst damit nach

1644. nach Franckfurt, hernach nacher Wien oder Regenspurg lauffen, und allda von neuen
 Junius. deliberiren wollte.

1644.
 Junius.

Und eben darum haben die Cronen, und sonderlich Franckreich nicht willigen wollen, daß ein anderer Ort, als in Deutschland, zu den bevorstehenden Friedens-Tractaten ernennet würde, damit die Interessirten und Stände desselbigen Reichs, demselben desto näher seyn, mit leichterer Mühe und wenigern Kosten, dahin ihre Deputirte schicken, und also mit gesammter Hand neben den Cronen, die Deutsche Freyheit verstaten helfen könnten, ohne welche nimmermehr ein sicherer Friede zu hoffen.

Zum 4ten wird in mehrberührter Proposition den Französischen Plenipotentiaris vorgeworffen, daß sie zu bestimmter Zeit zu Münster nicht erschienen, aber dieselben haben in ihrem Schreiben an die Stände, solche Ursachen angezeigt, daß sie von ihnen nicht sind improbiert worden, und was will man sagen? Ist doch von derer Ständen Deputirten, auch der Churfürsten selbst, für welche doch bey den Præliminar-Tractaten *Salvi Conductus* von der Cron Franckreich specialiter begehret, auch ertheilet worden, noch Niemand zu ihrer, der Französischen Bevollmächtigten, Ankunft zugegen gewesen, daran sie auch noch zu dieser Stunde von Kayserlicher Majestät abgehalten werden. Mit was für Fug und Raifon will man nun den gedachten Französischen Plenipotentiaris die *culpam retardata pacificationis* aufbürden, deren man sich doch Kayserlichen Theils mehr als zu vieltheilhaftig gemacht und noch darinn beharret.

Zum 5ten Was die Schweden zu dem Krieg mit Dännemarek bewogen, werden dieselben wohl zuverantworten wissen. Dieses kan man gleichwol mit Grund und Bestand sagen, daß der dahero von den Kayserlichen geführte Prætext, die Friedens-Handlung dardurch zu hemmen, gar übel fundiret, darob zwar die Dänische Mediation dem Friedens-Werck nützlich und ersprieslichen in viele Wege hätte seyn können, darum zu wünschen gewesen, das diese Unruhe nicht wäre darzwischen getreten, so ist doch darbey zubeobachten, daß der König in Dännemarek eben nicht hätte müssen, und kein ander Potentat können, zu dieser Mediation gebrauchet werden, und dadurch der Christenheit Dienste leisten. Die Cron Schweden erbeut sich, entweder die Venetianische Mediation anzunehmen, oder gar, da es den Kayserlichen also gefällig, ohne Mediation zu tractiren. Aber hier ist den Kayserlichen kein Schuch recht, und es dienet nicht zu ihrer Intention, nemlich die Tractaten zu verzögern. Die hinc inde publicirte Manifesta weisen aus, daß die Cron Schweden den König in Dännemarek feindlich angegriffen, nicht als einen Mediatorem, den Herzogen von Holstein, sondern wegen etlicher Streitigkeiten und Differentien zwischen beyden Cronen über den Sund, welche das Römische Reich keines weges anfechten und anrühren. Gleichfals ist der König in Spanien wegen Burgund ein Stand des Reichs, darnach hat dasselbe niemals sich in den Niederländischen Krieg wollen einmischen, wie inständig auch die Spanier darum angehalten, und da ja Kayserliche Majestät will, daß der König in Dännemarek (den sie doch nur einen Assistenten und nicht Alliirten nennet) zu den Tractaten nacher Dñabrück solle mitgezogen werden, Er auch dasselbe begehrete, hätten die Kayserliche diese 6. Monath über, so vorbey gestrichen, die Schickung der Dänische Plenipotentiarien vielmehr befördern und sollicitiren, als die Tractaten unterm Schein einer nicht dahin gehdrigen querele aufhalten sollen.

Zum 6ten Obwol in der Französischen Vollmacht ein Haupt-Defect gewesen, so haben dennoch die Herren Plenipotentiaris den Kayserlichen das Maas voll gegeben, ein neu Mandatum, wie es von dem Herrn Mediatore begriffen und abgefasset worden, den nächsten einzulieffern versprochen, wann auch im Gegentheil die in der Kayserlichen Vollmacht sich befindliche Haupt-Defecta geändert, und zu Dñabrück gleichfals die Mandata hinc inde vorgezeigt würden; Aber da hat man an Seiten der Kayserlichen, wie vor, mit den *frivolis exceptionibus* angehalten und

1644.
Junius.

fortgefahren, und ist es zu Osnabrück nicht einmahl in vier Monathen dahin zubringen gewest, daß die Kayserlichen Commissarii daselbst ihre Vollmacht hätten vorweisen wollen, zu keinem andern Ende, als die Handlung an beyden Orten zu separiren, alles wider den ausdrücklichen Buchstaben der geschlossenen, und von Kayserlicher Majestät ratificirten Preliminar-Tractaten, darinn expresse versehen, daß die Handlung an beyden Orten Münster und Osnabrück für eine, solten gehalten werden.

1644.
Junius.

Was die Französische Plenipotentiarii von des Hauses Oesterreich bishero geführter und guten Theils effectuirtter Intention, in ihrem Schreiben angerühret, und in der Kayserlichen Proposition Zum 7) so übel ausgeschrien wird, solches ist die kundbare Wahrheit, und wol mehrentheils von den Fürsten und Ständen des Reichs selbst, ob dieselbe gleich Kayserliche Majestät für Ihr Oberhaupt erkennen, deutlicher gesagt und geschrieben worden.

Man besche die Acten des Collegial-Tages de Anno 1630. wie viel schwere Gravamina und schärfere Vorrückungen damals von den Ständen, als jeso von den Französischen Plenipotentiaris, die doch vom Kayser nicht dependiren, geschehen und eingegeben worden, daß nemlichen Kayserliche Majestät des Krieges, ohne der Stände Bewilligung, sich unterfangen, nach Belieben Contributiones angeleget, grosse Armée, nur Deutschland zu ruiniren, geworben, und dergleichen Reprochen mehr. Gleichwol hat die damalige Kayserliche Majestät sich darüber nicht offendirrt befunden, vielweniger schmählige oder hochmüthige Auslagen, oder gefährliche und weit-
aussehende Schreiben intituliret, sondern die Schuld auf Wallenstein verwendet, welcher auch darauf erlassen, und sie sich mit den Ständen dahin verglichen, hinführo ohne Assistentz und Zuthun derselben, nichts vorzunehmen. Haben nicht ebenmäßig nach der Hand die Protestirende zu Leipzig versamlete Fürsten und Stände, unterm dato den 18. Martii Anno 1631. unterschrieben von zweyen Churfürsten und Ständen 8. Fürsten, so persönlich zugegen gewesen, wie auch von der abwesenden Ständen Gesandten, ein viel weitläufftiger und nachdencklicher Schreiben, als der Französischen Plenipotentiarien an damaligen Kayser abgehen lassen, auch die Catholischen Fürsten selbst sind mit dergleichen Klagen einkommen, insonderheit der Herzog von Bayern auf dem Collegial-Tage de Anno 1630. In Anno 1640. und 1641. haben auf dem damaligen Reichs-Tage zu Regensburg, die Herzogen von Lothringen, Braunschweig und Lüneburg, und die Land-Gräffin zu Hessen, nicht dergleichen Remonstraciones durch ihre Gesandten thun lassen: wolte man sagen, die Fürsten und Stände, als welche es concerniret, hätten Ursach zu ahnden, die Franzosen aber nicht. Wer will doch leugnen, daß die Cron Frankreich und andere ausländische Potentaten über einen absoluten Dominar, so sich in Deutschland anspinnen will, nicht billig in Jalousie geraheten sollen? Ist nicht in vor Jahren unter Regierung der vorigen Kayser, Frankreich dasselbe gewahr worden, als aus dieser angemastten absoluten Auctorität, eine starke Armée aus Deutschland in Italien, zu opprimirung des Duc de Mantua, gegen die Franzosen geschicket worden, und die Cron Schweden, aus dem starken Secours, so dem Pohlen zu gut, gegen sie zugeführt worden. Haben es die Niederländischen Provincien nicht erfahren müssen, als die 2. starke Arméen unter Montecuculi, und Wappenheim gegen sie, den Spaniern zu Hülf, commandiret? welches allezeit nicht geschehen wäre, auch nicht hätte geschehen dürfen, wo die fundamental- und Reichs-Constitutiones wären ungekräncket gelassen worden, und man sich Oesterreichischen theils des Juris Pacis & Belli allein, ein Einseitiger, nicht unterstanden hätte. Derowegen die Cron Frankreich und andere ausländische Potentaten nicht zuverdencken, daß dieselbe hierbey ein wachendes Auge haben, und auf die Observaciones der Reichs-Constitutionen und den Ständen competirender Jurium, darin ihre vornehmste Securität stehet, bestehen, und dieselben in ihren alten vigor, dem Herkommen gemäß, bringen helfen wollen, dargegen wenig hindert, was die Kayserlichen in der Proposition hierüber einwerffen, daß nemlich, wie der Kayser sich nicht in die Händel, so der König in Frankreich mit
seinen

1644.
Junius.

seinen Fürsten habe, mische, auch dessen keine Macht habe, also auch der König in Frankreich zwischen die Deutsche Handel zwischen den Ständen und Kayserliche Majestät sich einzuflechten, nicht besugt sey; Dann gleichwie die comparation zwischen den Deutschen und Französischen Fürsten, weil jene freye Stände, diese aber bloße Unterthanen, und dem König simpliciter unterworfen, gar absurde ist: Also fällt hierdurch das obige von sich selbst, sondern es geben auch durch diese eingeführte comparation die Kayserlichen an Tag, daß Kayserliche Majestät auch eine gleiche absolute Macht und authorität auf die Stände des Reichs präzendent, welche der König in Frankreich über seine Fürsten und Stände habe, derowegen können sie auch so übel leiden, daß man die Stände der erlittenen Eingriffe an ihre Rechten, und die Injurien erfrische, und zu Herfürsichung und manutenez ihrer alten libertät aufmuntere. Endlich sagen die Kayserlichen in ihrer Proposition, daß die Dinge, darmit Kayserliche Majestät in berührtem der Französischen Invitations-Schreiben beladen werden wolte, schon vor langer Zeit guten theils hingelegt und abgehandelt wären. Hiermit zielen dieselben ohn Zweifel auf den Prager Frieden, dörffen ihn doch mit Nahmen nicht nennen, aber was bey der Abhandlung und dem Frieden für eine Sicherung seyn mag, das ist am Tage, die ausländische Cronen und etliche Fürsten des Reichs, halten diese Dinge nicht für occidiret und geschlichtet, sondern vielmehr auf eine Ursache des Krieges; und eben um der Ursachen willen, haben die Cronen, Frankreich und Schweden, alle interessirte Fürsten und Stände nacher Münster und Sinabrück eingeladen, damit daselbst ein beständiger Friede, als der Prager, möchte getroffen werden. Wann auch vor diesem dem Kayserlichen Commissariis erlaubt gewesen, in der am 13. Decembris des verflohenen 1643. Jahrs bey der Deputation zu Frankfurth eingegebenen Proposition, den König in Frankreich mit diesen unbegründeten Calumnien, nur dardurch die begehrte Contribution von dem Reich zuerzwingen, zu beladen, als ob Ihre Majestät den Türcken gegen Deutschland zuerwecken, sich bemühen, warum soll den Französischen Ministris nicht ebenmäßig zugelassen seyn, zu befördern das bevorstehende Friedens-Werck, und damit die verlassene Deutsche Fürsten und Stände daran Theil haben möchten, die Wahrheit von sich zuschreiben.

Die zum 8ten in der Proposition den Französischen Plenipotentiarien aufgebürdete Auflagen, sind von klahren Worten ihrer Schreiben so gar entgegen und zuwider, daß keine Verantwortung vonnöthen.

Daß zum 9ten in der Proposition gedacht wird, es hätten die Schwedischen Ministri mit Ragozzi ein Bündniß gemacht, das hätte die Ursache gehabt, und wäre derselbe ein Christlicher Fürst, und hätte viel Schmach und Eintrag vom Kayser erlitten. Was die mit Ungrund angegebene Aueißung des Türcken gegen die Christen, die Cron Frankreich dadurch zu verunglimpfen, belangt, ist es ein erdichtetes falsches Ausprechen, und man dessen am Königlichen Hofe nicht geständig, wird auch daselbst hoch behewert, Ihre Königliche Majestät hätten von der Schwedischen Alliance mit Ragozzi nichts gewußt, als bis dieselbe vollzogen gewesen, und durch seinen, des Ragozzi, Feldzug dieselbe wäre zu Tage kommen, hätten auch daran weder directè noch indirectè einig Theil, doch würden Ihre Majestät nicht unterlassen, ihn als einen bedrängten Fürsten beyzustehen, und die Kayserlichen hierdurch desto eher zum Frieden zu bringen. Hier hätten die Kayserlichen in ihren eigenen Dusen riechen sollen, und sich wahrnehmen, damit sie derselbigen Beschuldigung, derer sie andere beladen, zum größten Theil sich nicht theilhaftig machten, dann es hat Kayserliche Majestät nicht schmäblig gedeucht, vor dem unchristlichen Monarchen, dem Türcken, das Haupt zu bücken, und durch eine hochansehnliche Ambassade und schweren Tribut von ihm den Frieden zu emendiren, nur damit sie den Krieg in Deutschland desto eifriger führen, und die ihr vorgesezte Intention desto besser zu Werck richten möchten, da sonst, wann Ihre Majestät dem Römischen Reich einen reputirlichen Frieden gönnen würden, dieselbe wol der schimpflichen Nachlauffung an den Türckischen Hofe könnte geübriget seyn.

1644.
Junius.

Die zum 10ten von den Kayserlichen Commissariis eingerückte Drohungen gegen die Französischen Plenipotentiarii, lauffen Juri Gentium & publicæ securitati Salvorum Conductuum zuwider, scheint also, wann dieselbe allein dahin angesehen, den gedachten Plenipotentiarii eine Furcht einzujagen, damit dieselbe sich aus dem Wege machten, und die Tractaten also abrumpiret würden, und ist gar ungereimt, daß sie die Stände, zu welcher besten doch die Invitations-Schreiben ausgelassen, darinn wickeln, und gegen die Französische Ministros anreizen wollen.

1644.
Junius.

Zum 11ten begehret Kayserliche Majestät von den Ständen ihr Bedencken, ob sie mit den Französischen Plenipotentiarii, wogleich selbige eine gungsame Vollmacht vorzeigten, sollten tractiren, ehe und bevor sie die in den vermeynten Schreiben angezogene Uffladen geahndet, und deswegen Satisfaction erhalten hätten.

Zum 12ten unterstehet man sich an Seiten des Kayfers culpam retardatae pacificationis den Cronen aufzubürden, deme aber, was droben weitläufftiger von der Kayserlichen Intention, die Tractaten durch allerhand vorgeschuchten Schein zu re-moriren, allegiret, widerspricht.

Zum 13ten unterstehet man sich, von den guten Rathen und grossen Diensten, so das Haus Oesterreich dem Reich erwiesen, gewaltig zu schreien. Man durchlauffe aber ein wenig die Historien, so wird sich finden, daß durch selbiges Haus so viel ansehnliche Lande und Provincien vom Reich gerissen; das einige Exempel Kayfers FRIDERICI, Kayfers MAXIMILIANI Vater, ist genug, welcher alle des Kayfers Lehen in Italien veräußert, also daß daselbst kaum der Schatten von Kayserlicher Majestät zu finden. Hat nicht der heutige Kayser, den Churfürsten zu Schimpff, den Venetianern ohnlängst den Vorsiß durch ein öffentlich Decret zuerkant, welcher Dinge noch vielmehr könnten dargethan werden.

Was endlich die Annahmung der Kayserlichen an die Stände, wegen conjunction der Waffen, belangen thut, ist daraus eben nicht zu schliessen, daß der Kayser mehr den Krieg, als Frieden liebe, und dieselbe dahin gemeynet sey, die gedachte Stände dadurch zu verleiten, daß sie den Französischen Plenipotentiarii, welche dieselben Stände doch als Arbitros zu den Tractaten ersuchet, unzufehen und zu urtheilen, welches theils Kayserlich oder Französisch man die beste Intention habe.

Zum Beschluß, ist warlich der Kayserliche Commissarius sehr bemühet den Ständen, um denselben die Cron Frankreich verhasst zu machen, abzurathen, daß sich, derselben bey zu stehen, Niemand unterstehen wolle, weil Ihro Königlich Majestät ihren Fürsten und Ständen, wenig Præminentz, Hoheit und Dignität gömien, sondern denselben ihre Privilegia und Freyheiten so beschneiden, daß endlich davon mehr nicht, als der Schatten übrig bleiben würde, dann dieses schleust auf die Fürsten und Stände in Deutschland, als damit es eine viel andere Gelegenheit hat, gar nicht: denn Deutschland und Frankreich werden gar diversimodè administriret, wie oben schon erwiesen.

Gleichwie nun diese comparation der Stände in Deutschland gegen die Stände in Frankreich gar angenehm ist; also widerholen derselben Ministri auch dieselbe so gerne in ihrer Proposition, sed ut forex suo cantu produunt, daß sie nemlich eine solche Monarchie in Deutschland einzuführen, im Herzen haben.

Sum